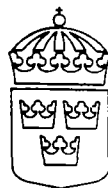

Regeringens skrivelse

1994/95:225

Förmåner för statssekreterare vid
regeringsskiften

Skr.
1994/95:225

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 1 juni 1995

Ingvar Carlsson

Jan Nygren
(Statsrådsberedningen)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av en överenskommelse som har träffats mellan företrädare för riksdagspartierna om de förmåner och skyldigheter som skall gälla för statssekreterare i samband med regeringsskiften m.m. Överenskommelsen ersätter en tidigare i ämnet från år 1985.

Tjänster i departementen som statssekreterare inrättades efter beslut av 1917 års riksdag (prop. 1917:230, bet. 1917:2 SäU5, rskr. 1917:373). Skälet till detta var att det framställt som allt nödvändigare att låta de dessförinnan enda chefstjänstemännens – expeditionschefernas – arbetsbörda. Statssekreterarnas arbetsfält skulle i första hand vara vad som kallades "politiska uppgifter" framför allt utarbetandet av propositionerna och samarbetet med riksdagen i övrigt, samt i regel också övervakandet av författningsärendena inom departementen. Med statssekreterarens ställning som departementschefens högra hand beträffande riksdagsarbetets planläggande och genomförande skulle inte följa att han skulle få någon politisk ställning eller några politiska uppgifter av självständig art. En statssekreterare borde ha god juridisk utbildning och administrativ erfarenhet. Befattningens natur nödvändiggjorde dock ett intimt samarbete med vederbörande departementschef och det framhölls att "en förutsättning härför är ock att ett ombyte av statssekreterare skall kunna ske när förutsättningarna för detta samarbete befinnas icke föreligga".

Från det att de första statssekreterarna tillträdde den 1 januari 1918 och under hela minoritetsparlamentarismens tid rekryterades statssekreterarna i regel från departementens tjänstemannakrets och tjänstgjorde ofta under flera regeringar, oavsett partifärg. Inte heller det socialdemokratiska övertagandet av regeringsansvaret hösten 1932 ledde till någon omedelbar förändring av rekryteringsvägarna. Men successivt kom kravet på politisk bakgrund och samsyn med regeringen att betonas alltmer, i synnerhet efter krigsårens samlingsregerande. Rekrytering till statssekreterarposter av politiskt aktiva personer ur regeringspartiet, verksamma utanför regeringskansliet, blev allt vanligare. De tjänstemannarekryterade, "opolitiska" statssekreterarna dominerade dock ännu på 1960-talet. Först under första hälften av 1970-talet kan politiseringen av statssekreterarkretsen sägas vara genomförd.

I samband med regeringsskiftet i oktober 1976, som var den första genomgripande politiska maktväxlingen på 44 år, kom den rådande ordningen till fullt uttryck genom att statssekreterarna – med enstaka undantag – begärde sitt enledigande. Det har därefter betraktats som naturligt att ett regeringsskifte leder till statssekreterarnas avgång, även om deras formella anställningsförhållanden i sig inte nödvändiggör detta.

1976 års kollektiva avgång för statssekreterarna reglerades i en överenskommelse om personalfrågor i samband med regeringsskifte mellan den avgående och den tillträdande statsministern. Överenskommelsen togs in i en promemoria den 7 oktober 1976, som förutom statssekreterarna även avsåg informationssekreterare och vissa politiskt sakkunniga. Överenskommelsen utgick från att den tillträdande och den avgående regeringen hade ett gemensamt intresse av att den personal i regeringskansliet, som berördes av regeringsskiftet, behandlades med hänsynstagande till deras ekonomiska och sociala trygghet samt personliga integritet. Den tillträdande regeringen åtog sig därför att

sörja för att den avgående regeringens statssekreterare så snart som möjligt erbjöds antingen tjänster som i fråga om karaktär och ekonomiska förmåner motsvarade statssekreterartjänsterna eller andra tjänster som de förklarade sig kunna godta. Vidare skulle statssekreterarna få behålla sina ekonomiska och andra förmåner under tiden från regeringsskiftet till dess att de tillträdde andra tjänster.

De principer som 1976 års överenskommelse byggde på ansågs uttryckligen kunna tillämpas också vid kommande regeringsskiftet. Liknande överenskommelser mellan avgående och tillträdande regeringar träffades också vid regeringsskiftena åren 1978, 1979, 1981 och 1982. Anställningsvillkor och avgångsvederlag för informationssekreterare och politiskt sakkunniga i regeringskansliet är dock sedan 1979 reglerade i ett särskilt kollektivavtal.

I samband med att riksdagen våren 1982 behandlade vissa pensionsfrågor m.m. för statsråd och statssekreterare som avgår i anslutning till en regeringsombildning, gav riksdagen regeringen till känna att 1976 års överenskommelse om statssekreterares villkor vid regeringsskifte borde revideras (bet. 1981/82:AU27, rskr. 1981/82:443). Detta ledde till att företrädare för de fyra största riksdagspartierna – Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Centerpartiet – den 17 december 1985 träffade en ny överenskommelse i ämnet. Denna byggde på att en statssekreterare i samband med anställningen skriftligen skulle förklara sig vara medveten om vad som ankommer på honom eller henne enligt överenskommelsen. Den avsåg vidare förhållandena vid såväl regeringsskiftet som enstaka statsrådsskiftet. Innehållet i 1985 års överenskommelse redovisades i maj 1986 för riksdagen i regeringens skrivelse 1985/86:177. Riksdagen lade skrivelsen till handlingarna under uttalande att det var tillfredsställande att den av riksdagen tidigare begärda översynen kommit till stånd (bet. 1986/87:AU9, rskr. 1986/87:80). Texten till 1985 års överenskommelse har sedermera fogats till konstitutionsutskottets granskningsbetänkande 1991/92:KU30 (bilaga A 4). Allmänt kan sägas om innehållet i denna överenskommelse att de statssekreterare som varit tjänstlediga från tidigare anställningar var skyldiga att återgå till dessa och att den tid under vilken en statssekreterare kunde behålla sina ekonomiska förmåner i avvaktan på tillträde av en ny anställning eller återgång till en tidigare, begränsades till i princip åtta månader. Vidare skulle en statssekreterare ha tjänstgjort som sådan under minst tre år för att erbjudas en ny statlig anställning med motsvarande lön och ställning.

2 En ny statssekreteraröverenskommelse

Under senare år har innehållet i statssekreteraröverenskommelserna från åren 1976 och 1985 allt mera satts i fråga. Det har genom de numera förhållandevis täta regeringsbytena blivit allt svårare för de tillträdande regeringarna att sörja för att avgående statssekreterare får tjänster som

i fråga om karaktär och ekonomiska förmåner motsvarar statssekreterartjänsterna. Samtidigt har tillgången på sådana tjänster blivit alltmer begränsad genom den fortgående omstruktureringen av statsförvaltningen. Denna form för att kompensera för avsaknaden av anställningstrygghet har också efter hand kommit att framstå som allt mer otidsenlig.

Mot denna bakgrund inleddes överläggningar mellan företrädare för partierna under föregående valperiod. Dessa har resulterat i att en ny överenskommelse om statssekreterares förmåner vid regeringsskiftet nu har undertecknats av samtliga nuvarande sju riksdagspartier. Innehållet i överenskommelsen har fått en mera tidsenlig utformning utan att eftersätta vad som är ur trygghetssynpunkt rimligt för att underlätta rekryteringen till de både politiskt och administrativt mycket betydelsefulla statssekreterartjänsterna. Överenskommelsen, som ersätter den från år 1985, finns i bilagan till denna skrivelse.

3 Innehållet i den nya statssekreteraröverenskommelsen

3.1 Tillämpningsområdet

Överenskommelsen tillämpas på statssekreterare – inom Utrikesdepartementet även kabinetssekreterare – som har anställts efter den 7 oktober 1994. Alla skall vid sin anställning informeras om överenskommelsens innehåll och skriftligt bekräfta att de har tagit del av vad som gäller. Sådana politiskt sakkunniga i regeringskansliet som har anställts med tjänstetiteln "biträdande statssekreterare" berörs däremot inte av statssekreteraröverenskommelsen, utan för dessa tillämpas det vanliga avtalet om informationssekreterare och politiskt sakkunniga inom regeringskansliet.

Statssekreteraröverenskommelsen skall inte bara tillämpas vid fullständiga regeringsskiftet utan också då enstaka statsråd avgår. Berörda statssekreterare skall därvid begära sitt entledigande. De som entledigas i sådant sammanhang får samma förmåner som vid entledigande i samband med regeringsskiftet. Även statssekreterare, som utan samband med statsrådsskiftet entledigas utan att de själva begärt det, är berättigade till förmåner enligt överenskommelsen. För dem som avgår på egen begäran, utan att statsrådet avgår, tillämpas däremot inte överenskommelsen.

3.2 Procedurfrågor

Liksom tidigare skall en avgående regerings statssekreterare begära sitt entledigande omedelbart efter det att den nya regeringen har tillträtt. Detta gäller både i fråga om själva statssekreteraranställningen och eventuella uppdrag som statssekreteraren i denna egenskap har haft i

olika utredningar eller i statliga verks- och bolagsstyrelser. Den nya regeringen skall vid sitt första regeringssammanträde entlediga statssekreterarna från deras anställningar med omedelbar verkan. Entlediganden från uppdragen sker däremot efter prövning från fall till fall.

Skr. 1994/95:225

3.3 Förmåner

Skillnaden mellan den tidigare och den nya statssekreteraröverenskommelsen ligger framför allt i förmånssystemets uppbyggnad. Avgående statssekreterare med mer än tre års anställning har inte längre rätt till erbjudanden om likvärdiga statliga anställningar. *Erbjudande om en ny statlig anställning* skall i fortsättningen bara garanteras statssekreterare som har rekryterats från statliga anställningar med rätt till förordnandepension, dvs. i regel myndighetschefer (landshövdingar, generaldirektörer och motsvarande.). Lönen i en erbjuden ny anställning skall inte vara lägre än lönen i den tidigare anställning som lämnades vid anställningen som statssekreterare. Även om denna garanti om nya anställningar endast kan komma att gälla ett fåtal personer har det ansetts angeläget att underlätta rekryteringen av statssekreterare från generaldirektörskretsen.

Övriga statssekreterare får i stället rätt till två års *avgångsvederlag*. Månadslönen vid avgångstillfället utbetalas – månadsvis i efterskott – i högst 24 månader. Om någon har varit statssekreterare under kortare tid än ett år har han eller hon emellertid bara rätt till avgångsvederlag i tolv månader. Avgångsvederlagen utgår emellertid inte ograverade. Om den tidigare statssekreteraren har arbetsinkomster under vederlagsperioden, minskas avgångsvederlaget med dessa. Detsamma gäller i fråga om pension eller liknande som han eller hon uppbär. Det är således fullt möjligt att avgångsvederlaget helt bortfaller genom detta avräkningsförfarande.

En grundläggande princip bakom överenskommelsen är att personer som har varit *tjänstlediga* från en anställning för att vara statssekreterare i princip skall återgå till sina tidigare anställningar. Överenskommelsen öppnar emellertid en möjlighet till att, om det finns särskilda skäl som talar mot att en återgång till den tidigare anställningen sker, en f.d. statssekreterare som varit tjänstledig får uppbära avgångsvederlag om han eller hon inte får något nytt arbete.

1994-10-27

Överenskommelse mellan riksdagspartierna om förmåner för statssekreterare i samband med regeringsskiften m.m.

1. Denna överenskommelse omfattar statssekreterare enligt vad som närmare anges i p. 6. Med statssekreterare avses också kabinettsekreteraren i Utrikesdepartementet.

2. Vid ett regeringsskifte skall statssekreterarna omedelbart efter den nya regeringens tillträde begära sitt entledigande från anställningen som statssekreterare. De skall dessutom begära entledigande från sådana uppdrag som ordförande eller ledamot i organ med statlig anknytning, t.ex. utredningar, styrelser för verk, institutioner eller företag, som har direkt samband med tjänstgöringen som statssekreterare.

Den tillträdande regeringen skall vid sitt första sammanträde entlediga statssekreterarna från anställningen med omedelbar verkan. Den skall också entlediga dem från deras övriga uppdrag i de fall och från de tidpunkter som bedöms lämpliga i varje särskilt fall.

3. Den tillträdande regeringen skall vid sitt första sammanträde besluta om förmåner till de avgående statssekreterarna enligt följande.

3.1 En statssekreterare som omedelbart före tillträdet innehaft anställning som generaldirektör eller annan sådan anställning som avses i bilaga A till förordningen (1991:1160) om förordnandepension m.m. skall erbjudas ny anställning med motsvarande villkor när anställningen som statssekreterare upphör. Lönen i denna nya anställning skall inte understiga den lön som han eller hon hade vid avgången från anställningen som generaldirektör eller från annan anställning som avses i bilaga A till den nämnda förordningen.

3.2 Övriga statssekreterare skall fr.o.m. dagen efter entledigandet ha rätt till avgångsvederlag med ett belopp som motsvarar månadslönen vid avgångstillfället, att utbetalas månadsvis i efterskott under högst 24 månader. Om en statssekreterare vid avgångstidpunkten har varit anställd kortare tid än 12 månader utbetalas dock avgångsvederlaget under högst 12 månader.

Avgångsvederlaget skall minskas dels med inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete som den f.d. statssekreteraren uppbär under vederlagsperioden eller, om denna inkomst är högre, helt bortfalla, dels med vad den förutvarande statssekreteraren uppbär eller har rätt att uppbära i pension och liknande.

En f.d. statssekreterare som under tiden som statssekreterare varit tjänstledig från en tidigare anställning och som inte återgår till denna och som inte heller får någon annan anställning eller något annat förvärvsarbete har rätt till avgångsvederlag endast om särskilda skäl talar mot att han eller hon återgår till sin tidigare anställning.

4. Den som tjänstgör som statssekreterare när det statsråd som han eller hon är knuten till avgår är skyldig att omedelbart begära sitt entledigande.

5. I fråga om statssekreterare som entledigas i fall som avses i p. 4 eller som entledigas av någon annan anledning än på egen begäran skall p. 3.1 eller 3.2 tillämpas.

6. Denna överenskommelse skall gälla alla statssekreterare som anställs fr.o.m. den 7 oktober 1994.

7. Alla statssekreterare skall i samband med anställningen informeras om innehållet i denna överenskommelse och skriftligen bekräfta att de tagit del därav.

Ingvar Carlsson

Carl Bildt

Socialdemokraterna

Moderata samlingspartiet

Olof Johansson

Bengt Westerberg

Centerpartiet

Folkpartiet liberalerna

Gudrun Schyman

Marianne Samuelsson

Vänsterpartiet

Miljöpartiet de Gröna

Alf Svensson

Kristdemokratiska samhällspartiet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 juni 1995

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Hellström, Peterson, Thalén, Freivalds, Persson, Tham, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Winberg, Uusmann, Nygren, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsministern Carlsson

Regeringen beslutar skrivelse 1994/95:225 Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet.

Innehållsförteckning

Skr. 1994/95:225

1	Bakgrund	3
2	En ny statssekreteraröverenskommelse	4
3	Innehållet i den nya statssekreteraröverenskommelsen	5
	3.1 Tillämpningsområdet	5
	3.2 Procedurfrågor	5
	3.3 Förmåner	6
Bilaga:	Överenskommelse mellan riksdagspartierna om förmåner för statssekreterare i samband med regerings- skiften m.m.	7
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 juni 1995 . .		9

